3/3

N:o 3

Till Svenska Akademiens Nobelkommitté.

Hedrad med anmodan att föreslå pristagare i litteratur för 1905, ber jag att i sådant afseende få nämna

Selma Lagerlöf.

Svenska Akademien har nyss, genom att tilldela denna författarinna sin stora guldmedalj, erkänt kännes framstående betydelse för Sveriges litteratur. Och genom att på samma gång vitsorda kännes fantasirikedom, framställningskonst och idealitet har Akademien redan förklarat henne kompetent att komma i åtanke vid utdelande af pris för arbeten "i idealisk riktning". Den motivering Akademien af förslagsställare åskar torde därför i förevarande fall kunna inskränkas till ett framhållande af kännes kompetens att deltaga äfven i en internationell täfling, med andra ord till ett svar på frågan: hör Selma Lagerlöf till den, "som gjort mänskligheten den största nytta"?

Om jag på denna fråga dristar här gifva ett svar, så sker detta naturligtvis icke för att jag skulle tro mig kunna framställa något för Akademien okändt, utan endast emedan jag tänkt att ett vittnesbörd, afgifvet af en icke-svensk, måhända ej vore Akademien oväkommet, ifall det gäller att belöna en svensk författarinna.

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

I andligt afseende bilda Europas nationer i våra dagar en stor folkfamilj, i hvilken tidens rörelser och strömningar, i stort sedt, göra sig öfverallt gällande, om än i de skilda landen med olika intensitet för olika sidor af dessa strömningar.

På den tid, då Selma Lagerlöf uppträdde, härskade sålunda i hela Europas tankelif med järnspira en och samma riktning. I vetenskapen kallad mekanistik eller materialism, i det sociala lifvet benämnd kapitalism, i politiken framträdande som imperialism eller nationalism, i litteraturen som naturalism, sträfvade denna riktning öfverallt att "reducera" högre lifssfärer till lägre, att se allting "nyktert", "förnuftigt". Så proklamerades hänsynslöst läran om "den starkares rätt", och den styrka som gaf rätten var, menade man, den fysiska eller materiella. I skönlitteraturen ledde denna världsriktning ofta till ett kritiskt analyserande af själslifvet, genom hvilken analys likaså de högre formerna af detta lif reducerades till lägre, till drifter, dem människan hvarken kunde eller be-

CC BY NC ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

höfde tämja.

Väl sant: "tiden hade farit illa med gudarne". Tiden leddes ej af Ter eller Jupiter, utan af en afsatt präst, Gösta Berling, "starkast och svagast bland människor". Men den värld, i hvilken han rörde sig, var tecknad så, att läsaren omotståndligt drogs från den kritiska analysens ödemarker in i fantasins lustgärd. Huru de jättebin där svärmade kunde kanske in i verklighetens kupa, ja "det fingo de sannerligen se sig om", det bekymrade ej Selma Lagerlöf. Och lika så: hon hade erfarit att den kritiska självaktningen "sönderplockar våra bästa känslor, våra ursprungligaste tankar" (I, kap. 9). Men hon polemiserade ej däremot, hon visade oss i stället, och lärde oss älska — människor med starka, stormande, omedelbara känslor. Men som starkast bland alla känslor framställdes de, hvilka innebära seger öfver det egna jaget, vunnen i kärlek till eller uppoffring för andra. "Hvem är okuslig utom undergifvenheten! Hvem är segerviss utom tålamodet!" (II kap. 5; jfr I: 4, II: 15) Med sig kunde hela boken bära samma öfverskrift som ett af dess kapitel: Amor vincit omnia. Ty liksväl som detta kapitel är hela boken en poetisk prydnad mot den

CC BY-NC-ND. The Nobel Archive of the Swedish Academy

I "Antikrists mirakler" är striden mot jättarne i full gång. Vi ledas in i nutidens sjudande sociala liv, och i bjärt kontrast mot läran om "den starkares rätt" föres de svagas och förtrycktas sak med djup sympati. Men författarinnan glömmer ej att verklig hjälp kan vinnas blott genom att man erkänner och dyrkar hvad som icke är "endast af denna världen". Och sedd i ljuset af de yttranden jag nyss åberopat framstår den falske Kristus-bilden såsom representerande icke endast socialismen, utan hela den mekanistiska världsåskådningen, som vill draga vår blick nedåt, medan Selma Lagerlöf leder oss att se uppåt.

Den nya lifssyn författarinnan sålunda häfdar, den återfinnes öfveralt i de följande arbetena, blott framställd med, om möjligt, större bestämdhet och segervisshet, såväl till mål som medel. Selma Lagerlöf har känt att otillräckligheten af den mekanistiska uppfattningen väl kan logiskt bevisas, men att mänskligheten ej är hjälpt därmed. Ty vid ett sådant bevisande stannar man i alla fall kvar i den kalla, förståndsmässiga kritikens värld, "denna världen". Därför <u>bevisar</u> hon icke, hon <u>visar</u> oss ett rike högre än denna världen, ett rike som strålar

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

genom att envar i sitt eget hjärta besegrar den hatets förbannelse, som hvilar öfver jorden" (G. B. I:8, Fägelvoet). Och därför är det Gudsrike, till hvilket hon leder oss, idén. tiskt med de enklaste ursprungligaste formerna af det goda: ett barn kan förstå henne och de äldre ger hon rum att se världen med barnets blick, utan att vi dock be. höfva uppgifva någonting af tankens verkliga vinningar.

Och därför se de, som på olika områden välja arbeta för den nu ånyo frambrytande idealismens sak, i Selma Lagerlöf en fanbärarinna för "mänsklighetens stora seger. gång". Och mänskligheten förstår henne: hon läses och be. undras redan i vidt skilda delar af världen, och hennes trov. värda konstnärlighet har helt visst gjort mänskligheten stör. re nytta än långa och lärda afhandlingar.

Men hon bär tillika, så äkta svensk som hon är, för värl. den vittne om den själslifvets förfining Sveriges kulturut. veckling kunnat alstra. För vår tid, som så gärna knä. böjer för den kvantitativa storheten, är Selma Lagerlöf ett nytt vittnesbörd om att nationernas plats i den and. liga odlingens värld ej bestämmes af miljonerna, u. tan af den ideella och etiska kraft de äga. Äfven ur

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

denna synpunkt sedt synes det vara önskvärdt att